

ADMINISTRATION
du Journal Arménien
"ARCHALOUYCE"
SHAHEN HADJETIAN
B. P. 1221 LE CAIRE
ԽՐԻՍՏՈՒԹՅԱՆ - ՎԱՐՈՒՉ
ԵՂԻՇԻ ԹՈՐՈՍԱԿԱՆ

ՔԱՆՈՒՄՆԵՐ
Տարեկան 20 ԵՂ. ԵՂ
Վեցամսյան 12
ԱՐՏՈՍԱՆՆԵՐ
Տարեկան 12 1/2 ԵՂ

Փակագումները մասնաւոր պայմաններով կ'ընդգրկուին .
Չեղարկուեցրեալ նշանները .
ԿԸ ՇՐՏԱՐԱՎՈՒԹՅԱՆ ԶՈՒՆԵՐԱՐԹԻ ՕՐԵՐԸ

ԱՂԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ
ԳՈՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ԱՆԿԱՒ ՀԱՅՍՏԻՆԻՐԹ

Այսպիսի բան ստորագրուելու չի յնդունուիր .
ԱՐՇԱՆՈՅՍ ԵՂԱՐՈՒՄԻ Ի ՊԱՅՍ ԷՂ ԽԱՅԻՐ, ԽԱՌԱՎԱՐՅԱՆՈՒՄԻ ՄՈՏ, ԲԱՅ Է ԱՆԱՆՈՍՏԱՆԻ ՄԱՐԻ 7 ԷՍ 82, ԻՍԿԿԵ ՕՐԵՐԻ յետոյ մամբ 2 ԷՂ 7 Է :

ԳՐԱԶԵՍԱՆ ԱՐԻՒՆ

Մի քանի օր առաջ մեկտեղ եղան Վարձակալութեան մէկ հեռագիրը՝ վաճառելու շրջակայքերը հայկական կօտորածներու գոյժը կը բերէր մեղի-աւաղ. որ հետոյ հետեւեալ իրականութիւնը գարձաւ այն . և այսօր իրողութեան մը առջեւ կը գտնուինք . Ըս. պարտութիւն, աւաղ, բռնաբարութիւն, մի. մի. հարցնէք այդ սովորական բան մը եղած է մեր Հարեհիւրի համար . և հարց պատասխանուած է միշտ Գամալիան սուրի մը իր գլխուն վրայ կախուած ըլլալով տեսնելու միջառնակ վը պարկուտ . այսպէս եղած է մինչ ցարդ և կերակուր . մէ. այսպէս ալ պիտի մնայ միշտ . . .

Նոր չէ այն սխալները որ կառավարութիւնը իր ծրարներու յարգումով համար ժողովուրդները իրարու դէմ կը լարէր . և միշտ մէկին նախապատուութիւն կուտար ի մաս միւսին . և այդ փաստը թէ և չափազանց կոկիւսի, չափազանց անողորմ, բայց ո՛ր է տարակոյս չի վերցնիր .

Թուրք կառավարութիւնը դեռ չի հասկցաւ . չուզեց տակնուէր ըմբռնել թէ՛ զօրաւոր ստորութիւն մը ըլլալու համար, անհրաժեշտ է որ զայն կազմող ժողովուրդները ըլլան հանգիստ և խաղաղ .

Եւ իր՝ մանաւանդ վերջերս փչելու յանկարծակիսութիւնը զըլխաւոր ապագայը եղաւ սա ճշմարտութեան թէ՛ բռնապետութեան և սակաւապետութեանց ա. մենէն զօրաւորները անգամ, չեն կրնար տակալ ու յարատեւ առանց ժողովրդային բարոյական օժանդակութեան և այն զիտակական յարգանքին, որով ժողովուրդները ան կեղծօրէն կը փարին իշխանութեան գլուխը գտնուողներուն .

Հարցնենք սա եկող - գաղտնի Գամալիանութեան թէ՛ յանուն ինչի՞ է որ մեր արեւը կը քամեն միշտ, գանձելով իրենց ուղղակի կամ անուղղակի տուրքերը . նոյն իսկ մեր համարձեցն ալ . եթէ ոչ անոր համարձեցն որ մեր կեանքի, ինչքի և պատուի պահպանութիւնը պէտք էր ստանձնէին . իսկ երբ իրենք կը թերանան այդ ամենատարակական պարտականութիւնէն, այն ատեն ինչու՞ կը գանձեն մենէ, ինչօր իրաւունքի հարց վաղը փոխարին նուրբան վարձք և իրաւունք իրենց, խոր իմաստին մէջ մէկ բառ մ'են . մարդ երբէք չի վարձատրուելու համար չարութիւն . Աստուած մարդուն կեանք տուած ատեն՝ պարտք մը կ'առնէ՞ն . իրաւունքը որ ընդամենը վարձք մ'է ,

և վարձքը՝ տիրացուած իրաւունքն .
Վ. Հիւկոս
Համբերութիւնն ալ չափ մը ունի և հայերու համբերութեանը այդ չափը վաղուց անցած է արդէն . պէտք է մեկին և կտրուկ կերպով հարց դնենք մէջտեղ թէ՛ հայն ալ որպէս զարգացող մարդ որպէս քաղաքացի, ապրելու իրաւունք ունի՞ թէ չէ, այո՛ կամ ոչ . մէկը կամ միւսը . որպէսզի այն ատեն մենք ալ զիտանք թէ՛ ի՞նչ պիտի ըլլայ մեր ընկերքը ապրելու համար . որովհետեւ այդ իրաւունքը մենք վաղուց չափած ենք և ո՛ր է է ուժ, ո՛ր է է կառավարութիւն իրաւունք չունի և չպէտք է ալ թողուլ որ մեր ձեռքէն առնեն ու կապան դադն .

Մեր Պատրիարքին համար կըսէին թէ՛ Ղլային է, այսօրուան համար մեր ալ պահանջը այդպիսի մէկն է . կապանք որ իր ամբողջ զգայնութիւնը ի սպաս դրնելով՝ միանգամըմիշտ ստանայ վերջին պատասխանը .

Պետական ներկայացուցիչներ և զինուորներ, որոնք կոչուած են արդարութիւնը պաշտպանելու առանց ազգի խորութեան, երբ այն ցաւը՝ որ լեզուն չի կրնար պատմել ու նա կը ներկայանայ այսօր իրենց աչքին առաջ, անոնք կը տեսնեն ու տեսան հոն հայերու իրաւունքները ոտնահարուած, արդարութեան ձայնը խլացած, խիզաբ վերաւորուած, երբ իրենց աչքին առջեւ կը ներկայանայ այսօր մեր կոտորած, թալան, սըրբապղծութիւն, բռնաբարութիւն . . . ու այդ աչաք կող ձայնը արդարութիւն կը պահանջեն . իրենց շուրջը հաւաքուած այդ բազումութիւնը կ'ողջակ իր անդառնալի կօտորածը . ստոյգ մայրեր են՝ ըս. պաննուած որդիներու, որբեր խողովուրդուած այրերու, այրիներ՝ կոտորուած ամուսիններու . . . Եւ ի՞նչ հեղուկութիւն . երբ աւելցնենք թէ՛ ատոնց շատերու զաւակները հեռաւոր անկիւններու մէջ թերեւ զինուորացիներու մէջ են և մեծ հաւատարմութեամբ իրենց կեանքը կը նուիրեն Գահին ու Հայրենիքին, իսկ ատոնց հարազատները . այստեղ արեւն մէջ կը լողան . . .

Պէտք է և անհրաժեշտ որ մեր գանձատները խտանան և յամառօրէն կրկնուին անոնք . որովհետեւ ալ այդպիսով է որ կառավարութեան մեքենան կը շարժի . ափսոս որ թուրքի վարչակազմին անկեղծութիւնը՝ զեռ երկար շատ երկար ատեն պիտի ըլլայ գանձատր ըրողը և դժգոհութիւնը . . .

Թող Պատրիարքը փակէ բոլոր եկեղեցիները ի նշան բողոքի . և չի բանայ մինչև որ գոհացում չի ստանայ .

Թող բոլոր այն տեղերը՝ ուր հայ մը կայ, ուր հայկական գաղութ մը գոյութիւն ունի, իրենց բողոքի և ցասումի արտայայտութիւնները ընեն միմիկներով և այլնով ու իրենց ձայնը հասցնեն ուր որ հարկ է .

Երկ միապետութիւն էր, և բռնապետական ուժի միջով վերադրէին մեր վրայ եկած բոլոր դժբաղդութիւնները . իսկ այսօր . այսօր կրնան թէ՛ սահմանադրական երկրի մը մէջ կապիւրք և այդ սահմանադրութիւնը ապահովուած է բոլոր ժողովուրդներու կեանքը, ինչքը և պատիւը . եթէ այս է ատոնց ըսած սահմանադրութիւնը՝ եթէ կեանքի ապահովութիւն ըսելով դէպի հանդիսակալ ազատ անցողի կը հասնին, կամ պէտք է հասնինք՝ այն ատեն մենք ոչինչ կուենանք ըսելու .

Եթէ կառավարութիւնը չի պիտի կրնար պաշտպանել մեզ արիւնքաւոր քիւրտի ձեռքէն և ուժը կը պակսի իրեն, թող բաշար ձեռքով ըսէ մեզի որպէսզի մենք ալ այլևս միշտ իրեն զրույթը ցուցնելու պատիւնը . իսկ եթէ այդպիսով կուզէ հեռացնել մեզ մեր տեղերէն, թող այդ ալ ըսէ վերջապէս իրականութիւնը կուզենք հասնելու մենք . որպէսզի միմիկանք մեր գլխով մը տրուի սա մեր անտոյզ և անտրջ վիճակին . Մենք հետ թերեւ իրենք ալ կը խոստովանին թէ՛ կեանքը որ կապի հայը՝ ամեն բան է . բացի կեանք ըլլալէ և այս անտանիք է, անհատաբար մեզի է, յաճախ կրկնուեցաւ թէ ինչու՞ քիւրտի ձեռքէն չեն հաւաքեք անոնց զէնքերը, ինչու՞ . Ի՞նչ քանի պիտի ծառայէին այդ զէնքերը . հայերը շարժելու համար թէ՛ արտաքին թշնամի մը գէտ . Եթէ ստալինն է՝ ըսելիք չունինք . իսկ եթէ վերջինը, հապա ալ ինչու՞ համար են բանակները, հարիւր հազարաւոր զինուորները . որոնք միշտ կը պահուին զէնքի տակ . արդեօք անոնք բաւական չեն . պատասխանը ինք կառավարութիւնը պէտք է տայ . քանի որ իրեն թողաւորութեամբը՝ նոյն իսկ իրեն կամքով ու թեւաբարութեամբըն է որ անոնք միշտ վիճուած են ու կը մնան . բայց լաւ շատ լաւ պիտի գիտնայ թէ՛ անոնք ոչ միայն հիւլէի չափ օգտակարութիւն չունին, այլ տեսակ մը աղբակներ են զինք աւել լի շուտ և աւելի՛ գիւրքի գէպի կործանում տանելու համար .

Պետի գիտնայ թուրք կառավարութիւնը վերջապէս գէպերը նոյնութեամբ ըմբռնելու իրենց բողոք հետեւանքներով .

ՆԱՄԱԿ ԴՈՒՄԱՆԱՅԵՆ
ՈՒՍԱՆԱՅՍ ԿԵԱՆՔ
ՊԱՍՏԱՆԻ ԱՂԳ ԳԻՏԱՆԸ

Ռուսմանայ կեանքով զբաղելու հետքերը թիւր շատ քիչ անգամ ունեցած է հայ լրագրողները . զանցնող թեման այս իսկական երեւոյթի զրոյսապատճառ, սակայն, մեզ անթափանցելի մնացած է մինչև ցարդ . նա կտակ որ Ռուսմանայը բազմաթիւ ուրիշ շատ մը վարերու՝ նկատելի և աչքատու կարեւոր զանգուած մը կը կողմէ . Իրերու և տեսու իրողութիւններու անպատմիկօրէն աններգաշնակ շաղի մը մէջ գտնուելու . Արդ, մենք, անձնապէս, պարտք կը համարինք սա պարզ գաղով անկեղծ փոխադրութեամբ հոգածու գտնուելու կարելից զրույթանց . Մտաւարապէս Յատիկերի վեր սերտ յարաբերութեան և հարցողականութեան մէջ ըլլալով Պապատաղի նա Ազգ . կործանման զրոյժը կրող շատ մը սրտաբեկ իրողութեանը տեսուր հանդիսանալու ըլլալու անհաճ պահանջութիւնը ունեցանք . 40-45 ընտանիքէ բաղկացած հայութիւն մը, ամբողջութեամբ կարող մը սղողութեան սիրտը անկեղծ եղած է անոնց կտուր քաճաճուած և անդարմանելիք մասը ուժով անկուր և անմիկթարի վիճակի մը .

Պապատաղի անտրժան ոչ անկարող ազգատու քանանայ՝ Տէր Վահրամ Միլիթեան, տարիներ ի վեր իրեն և անկեղծութեան և մէկ երկու խմորներու հետ ձեռք ձեռքի տուած՝ կը կողպանե իրենցին, զորոքը կը կողպանե յետաձեւաց ժողովուրդը և բաժնուրի ձեռքերին . Ազգ . չէնք հիմնադրուած քարտեզները ընկու կը արքանին . Ռուսմանայիցինք փորձելով և ստուգելով թէ՛ որոնք են Պապատաղի կառավարմանտու Ազգպետները և ի՞նչ կարգի յղբուկ վիճածներ . Տարի մը ստալ տակալի երբ Տէրպապան կը թախանդէր որ իրեն կ'ըսէ որ անեղծ թագակալ ազաներու հաշուետուութեան մը կոչուեմ ընէ, նա սպայէ կը պատասխանէ - « Ի՞նչ կայ որ ի՞նչ տան, սիւնիք » շատ անգամ . Աստուած վկայ, միք միւսի միւսի կը գոցէ բաց մնացած հայրերը . Ազգ . պարտականութիւն մը կատարելու և զրույ հանելու աշխոյժ յամառութեամբ, սակայն, ժողովուրդի մէկ մասը . խոչընդոտ կը հանդիսանայ ու փորձանք թագակալութեան ամեն մի քաղաքային իր . վերջապէս՝ կ'առաջարկ տեղի ալ Ազգ . ընդհանուր ժողովի մը . Հաւաքական ժողովի արդիւնք այն կըլլայ որ՝ կը ճշդօրէն արձարաններու օրէնսդրութեան մտ թագակալութեան և զինուորացիներու մտ թագակալութեան և զինուորացիներու եղած այն տարածապետութիւնը թէ՛ ժամուռ և կամուսներով է որ ատոնք կ'ըսած են դիր-

քի ու գրածի տըր գտնուելու նպատակով յաջողութեամբ կ'առաջարկուի . որ Օվանիս Թովմասեանի 10-12 տարուան գանձապետութեան օրով եկեղեցւոյ 15,000 գահեկան տարիկան եկամուտներէն անդիմ մը անգամ ցոյց չի տրուել զինի՛ նախկին թագակալութեան ալ յանձնած է 800 գահեկանէն միայն 1740ը մնացել է գոնէ մէկ իրրեւ մը որ և մեր անշուշտ գանձ վեղիք քաւորներուն . Այս տարորթնակ ու զարմարութիւն հաշուետուութեան համար զիտողութիւն կամ ապրիլի թիւն ընել՝ ժողովին մեզ անկարելի կը գտնուայ . որովհետեւ Թովմասեանի՛ իտո զինով ընելով իր շուրջիները, երբայր, հարց, ստանալ, կ'ըստար . քեզի օրէնսդրի մէկ-մէկ պատմական առաջ կուտայ անոնց ձեռք, որոնք տան-թալանի վաղը անանձ քրոնաւորներու տղապարտութիւնը կ'առնեն ներկայներուն վրայ .

Ժողովը այն նպատակով արգիւտք կուենանայ որ՝ քեզի մեծամասնութեամբ պրն . Փիլիպպոս Բարեկան, երբեմնի վճռական ու կառավարական չրֆանակներու մէջ հետեւ պաշտուանայ, կ'տրուի անցած և ստանալու . միեւնոյն տան նորակալ թագակալութեան . Բարեկանի նման փորձառու և հաշիւներ անձնաւորութեան մը ընտանու թեւեւ, հարկու, հին թախտակներու գործն ու գործունէութիւնը հիմնելու խախտելով՝ խոստատակ ինկղատակութիւններու և կրեան պիտի հաներ, անիկայ է որ պիտի ստուգուի թէ՛ երբեմնի ատենապետ՝ Կարպայեա Ռուսմանայի զրույթ անցած ատեղու թեւեւ լի թիւթեղութեամբ քանի զը կը թեւեղան պատմական Ազգի մը գերազույց սրժանիքը և ճշդեր հասն թէ Օվանիս Թովմասեան ի՞նչ տեսու ուժով որդ մը է որ ինչպէս կը Ազգի սրիկին մէջ և ո՛ր ձեռքն պարպիւրով մեծաքանակ զուարթներ՝ որ անյատակ քրոյսը կը պարտաւորեն . ատոնց ամենքին կ'ըստան զինուոր ըլլալու կոչուած է Բերուզ անուն անուանի ու հոգակաւոր հայ ազիւր . Այսինքն խոսի թուրքի սր յարձարանագործին, որ Տէրպապան կողմէն ստալուորոցեացու ուղղակի Բերուզի քնակարանը երբ արի մը առաջ օղախոխութեան տոթիւ Պապատաղ գտնուելու պատեհութիւնը կուենանայ . Բարեկանն ատենապետի պաշտօնը ստանձնած վարչակազմէն իսկ կ'սկսի 10-12 տարուան ոչազիւր ու մանրազնիքներու թեման մը . Տէրուան մը պաշտօնակալութեան չրֆանի նոր թագակալութեամբ կ'ըստ և կ'էտ կը ներկայացնէ ազգին հին թագակալութեան օրով կատարուած բազմատեսակ խոստատակ խախտութիւններն ու ազգաբանց կողմ, պատիւ մէկ անտեղիքն զնցիչ պատկերն . անիկա փաստերու անցիւնը քրոյսը մը վաւերացնելով թէ Օվանիս Թովմասեանի օրով եկող - գաղտնի պարտականութեան բոլոր անգամները՝ պարտազանջօրէն կոչուուելով ու ստանալու ընելով այնքան աստուան իրաւունքներն ու եկեղեցւոյ եկամուտները . մէկ տարուան շրջանին 6500 գահեկանի մօտ գտնուած քանիք մը կը ցուցնէ գանձին մէջ . Այս մէկ տարուան հաշուետուութեամբ, անա կրնայ զիտուել քրոյսացու իլ Ազգին 10-12 տարուան մեծաքանակ կորուստը . որոնցով միայն վճարական եղած է սափելի մը երկու տարուան աշակերտ Օվանիս Թովմասե-

